

Relevantie van het evangelie in een gebroken wereld

Hilde Kieboom

*Lezing tijdens het 4e Pastoraal Congres, georganiseerd door de nieuwe bewegingen en nieuwe kerkelijke gemeenschappen in de rkk, 17-19 september 2006 te Helvoirt.
Hilde Kieboom is voorzitter van de Sint-Egidiusgemeenschap in België en Nederland.*

INHOUD

- 1 Uitdagingen bij het begin van het derde millennium
- 2 De armen in onze rijke gewesten
- 3 De christen als vriend van de armen
4. Een verouderend continent dat niet weet hoe met de ouderdom om te gaan
5. De armoede wereldwijd en de Noord-Zuid kloof
6. De kracht van de boodschap van universele verbondenheid van de katholieke kerk
7. Vluchtelingen en migranten: een potentieel van menselijkheid
8. Nood aan interreligieuze dialoog in een geglobaliseerde wereld
9. Het probleem van onze identiteit en de spirituele leegte in Europa
10. Een missionaire kerk die het evangelie doorgeeft als bron van geluk

1 Uitdagingen bij het begin van het derde millennium

We leven in een boeiende, maar complexe tijd. Onze in snel tempo veranderende wereld vervult veel tijdgenoten met angst en onzekerheid. Wat vermogen christenen vandaag? We staan voor grote uitdagingen aan het begin van het derde millennium.

Toenemende armoede in Europa, afbrokkelende solidariteit en de prangende vraag of onze goed uitgebouwde sociale zekerheid wel te handhaven is. De schrijnende kloof tussen het Noorden en het Zuiden die niet alleen onrechtvaardig is maar ook explosief in een tijd die zozeer naar veiligheid zoekt. Het toenemende geweld, de terreurdreiging en onveiligheid. De demografische veranderingen waardoor er binnen veertig jaar drie Afrikanen en acht Aziaten zullen zijn voor één Europeaan. Een Europa dat oud wordt en leegloopt en migratie nodig zal hebben.

Het komt me voor dat we in ons Europese continent de laatste jaren veel gediscussieerd hebben over de christelijke waarden, het joods-christelijke erfgoed van Europa, maar moeten we ook niet teruggaan naar de herontdekking van de eenvoud van Jezus' evangelie? Het evangelie is ons toevertrouwd om het concreet te maken bij de mensen van onze tijd. In de evangeliën zien we dat Jezus vaak met gebroken mensen te doen heeft: met zieken en

melaatsen, weduwen en wezen, vreemdelingen en gevangenen. Hij nodigt zijn leerlingen uit om deze verstoten mensen lief te hebben. Hij heeft zich met hen vereenzelvd: « wat jullie aan de minste van de mijnen gedaan hebben, hebben jullie aan mij gedaan » (Mt. 25).

2 De armen in onze rijke gewesten

In onze streken is overduidelijk dat de sterk uitgebouwde sociale vangnetten in de afgelopen eeuw voornamelijk door christenen werden opgericht en professioneel onderhouden. Vaak ontstonden verzorgende instellingen (ziekenhuizen e.a.) onder impuls van één of andere religieuze congregatie, ook als in diezelfde instellingen vandaag veeleer leken tewerkgesteld zijn. De concrete invulling van de beoefening van de werken van barmhartigheid is in grote mate te danken aan christelijke krachten ten dienste van de hele samenleving. En toch beleven we vandaag een crisis van de christelijke diaconie. We moeten ons vragen stellen bij de sterke daling van het aantal mensen dat nog wil werken in deze sociale- en verzorgingssector : ziekenhuizen komen niet aan voldoende verpleegsters, jongeren zijn minder geneigd om voor dit soort disciplines te kiezen, en worden door het ongebreidelde consumentisme vooral aangemoedigd om door betaalde jobs mee te tellen in de markteconomie, waardoor het vrijwilligerswerk in het gedrang komt. Zullen er morgen nog genoeg mensen zijn die ons

willen verzorgen als wij ziek of oud zijn? Het menselijke lijden neemt in de postmoderne tijd waarin we denken alles te kunnen domineren zeker niet af; individualisme en vereenzaming nemen toe, alsook de schrik om het lijden onder ogen te zien, laat staan bij een lijdende te vertoeven.

Volgens de jongste armoederapporten stijgt het aantal armen in de Europese samenlevingen licht. Het is een illusie te denken dat men het fenomeen armoede kan uitbannen door de sociaal-economische maatregelen van het dogma van de actieve welvaartsmaatschappij – hoe verdienstelijk ook. Nooit kan de welvaart van een maatschappij het feit teniet doen dat mensen op elkaar zijn aangewezen, elkaar nodig hebben. Vorig jaar onderzocht de universiteit van Utrecht in opdracht van het Leger des Heils de bekommernis van de modale Nederlander om zijn zwakkere medeburger. De conclusie laat aan duidelijkheid niets te wensen over: volgens de onderzoekers is er sprake van een ‘afnemend mededogen ten aanzien van een aantal kwetsbare groepen in de samenleving’. Nederlanders blijken zich steeds minder zorgen te maken over armen, daklozen, criminelen, aids-patiënten en tienermoeders. "In veel gevallen wijst men de verantwoordelijkheid voor de problemen aan die kwetsbare groepen zelf toe." Zorgwekkender dan de stijging van het aantal armen in onze samenleving is het waarneembare feit dat de kloof verbreedt tussen wie het goed heeft en wie het slecht heeft, dat de hardheid in de maatschappij toeneemt en dat daarmee de solidariteit afneemt. In Mt. 24 schetst Jezus de tekenen van het einde der tijden: “jullie zullen horen van oorlogen en oorlogsgeruchten... Er zal strijd zijn van volk tegen volk... er zal hongersnood zijn... Door het hand over hand toenemen van de zonde zal de liefde van de meesten verkoelen”. Vraagt Jezus zijn leerlingen niet, om zich niet te laten meeslepen door deze verharding en verkoeling, maar om verwittigd door zijn woorden de tekenen van onze tijd te interpreteren en met des te meer overtuiging liefdevolle mensen te zijn? In zijn mooie encycliek *Deus caritas est* roept Benedictus XVI de christenen op om het meest specifieke in hun dienst aan de naaste nooit over het hoofd te zien: “de liefde die altijd

nodig zal zijn, ook in de meest rechtvaardige samenleving. De liefde volle persoonlijke aandacht” is voor de paus “een wezenlijke behoefte van elke mens die de verzorgingsstaat niet kan geven”.

3 De christen als vriend van de armen

Daarom wil ik vanavond een oproep doen om de persoonlijke relatie met de mens in nood nooit te verwaarlozen. Het beste voorbeeld hiervan is onze omgang met de bedelaars die je op straat ontmoet. Vaak worden deze mensen slecht behandeld: als men al niet in plaatselijke politiereglementen een verbod op bedelarij instelt, worden velen van hen scheef bekeken alsof ze een misdaad begaan. Het volstaat om met een aantal daklozen te praten om te begrijpen dat haast niemand bedelt voor zijn plezier, en dat de stap om eraan te beginnen erg groot is. Riskeert onze samenleving niet uit schrik om in paternalisme te vervallen, vandaag elke paterniteit, elke vaderlijkheid, over boord te gooien? Wie wil er vaderlijk en moederlijk omgaan met wie langs de kant van de weg van onze consumptiemaatschappij gevallen is? De bedelaars zijn in onze rijke steden vaak de laatste dunne draad die de hectisch shoppende mensheid verbindt met de broosheid van het leven. Hoe spijtig zijn daarom de oproepen die je soms in onze kerken placht te horen, om niets te geven aan de bedelaar buiten op de stoep maar om eerder een gift over te maken aan Caritas of andere structuren, vanuit het idee dat die de hulp dan professioneel en rechtmatig zouden verdelen. Ik heb niets tegen Caritas of de kerkelijke structuren, maar de ‘aalmoes’ is niet voorbijgestreefd, hij is integendeel van toenemende waarde - Johannes Chrysostomos noemt hem de koningin der deugden -: in onze verhardende wereld is het namelijk een persoonlijke daad van mededogen en barmhartigheid, waarbij we ook worden uitgenodigd de arme even in de ogen te kijken. Een vonk van menselijkheid in een kille wereld. Ik kan u verzekeren dat het vanuit de ogen van de bedelaar, en dus die van Christus, een wereld van verschil maakt. Te vaak wordt efficiënt hulpbetoon begrepen als centraliseren in meestal professionele hulp, terwijl er ook zoets bestaat als de efficiëntie van de persoonlijke vriendschap. Niet alles kan en moet worden uitbesteed aan organisaties met

bezoldigde krachten, de christelijke diaconie is ook een « gratis » zaak. « Voor niets hebben jullie gekregen, voor niets moeten jullie geven » (Mt. 10), zei Jezus aan zijn leerlingen. Lange tijd beschouwde men gratis dienstverlening als vernederend voor de mens die geholpen werd, maar ook deze discussie blijkt achterhaald. Heeft onze christelijke diaconie zich niet te veel aangepast aan de economische wetmatigheden van de maatschappij van « voor wat, hoort wat » ?

4. Een verouderend continent dat niet weet hoe met de ouderdom om te gaan

De eenzaamheid en verlatenheid van vele ouderen is een nieuwe vorm van armoede van ons rijke continent. De hittegolf die enkele zomers terug duizenden ouderen het leven kostte – in Frankrijk ging het over 15.000 doden, maar ook elders in Europa eiste de hitte toen slachtoffers – confronteerde de Europeanen met de keerzijde van hun individualisme. De institutionele blik waarmee onze Europese publieke opinies zo vaak naar de problemen kijken, doet ons met de beschuldigende vinger naar de overheid wijzen, maar vormt dit drama ook geen appèl aan onze verantwoordelijkheidszin en aan ons christelijk geloof? Is het bovendien niet typisch christelijk om ook zelf een persoonlijke daad van medeleven te stellen, in plaats van alleen maar op te komen voor een beter beleid? En wat te denken van het debat dat hier een jaar geleden woedde naar aanleiding van het bericht dat in een verpleeginstelling zogenaamde ‘pyjamadagen’ waren ingevoerd, waarbij één dag per week de bejaarden niet werden aangekleed bij gebrek aan personeel? Dat bericht schokte toen wel, maar is het niet symptomatisch voor een samenleving die haar bejaarden steeds massaler dumpst in allerlei zorginstellingen? Het omgaan met de ouderdom is ongetwijfeld een van de grote uitdagingen voor ons Europese continent, waar men steeds ouder wordt, maar waar men de ouderen op allerhande vaak subtiele wijze duidelijk maakt dat ze er te veel aan zijn.

In een sterk gesecculariseerde samenleving wordt misschien de verzorgende sector meer en meer een typisch christelijke sector. Zwakke of zieke mensen verzorgen, op een menselijke en serene manier met lijden omgaan blijven wezenlijke kenmerken van het

christendom. Tijd nemen en hem ten dienste stellen van een zwakke mens wordt een profetische taak, in een maatschappij waarin men lijden verdringt, of als consequentie hiervan beëindigt – denk maar aan het euthanasiedebat - omdat men « er niet tegen » kan. Deze materialistische machine creëert mensen die produceren en presteren zonder halt te houden bij de grote vragen van het leven : ze creëert innerlijk broze mensen die vandaag het lijden van hun naaste negeren of voorbij lopen, en morgen waarschijnlijk voor hun eigen zwakte vluchten.

5. De armoede wereldwijd en de Noord-Zuid kloof

Maar als we op een eigentijdse manier over armoede en gelijkheid van kansen willen nadenken, dan kan dat niet alleen op lokaal of regionaal niveau. Spreken over de arme en zwakke mens moet in onze huidige wereld vooral vanuit mondiaal perspectief gebeuren. De ongelijkheid neemt op onze planeet almaar verregaandere vormen aan. De cijfers zijn al vaak genoemd, maar ik geef er nog maar enkele omdat ze zo schokkend zijn. Op 6 miljard inwoners leiden er nauwelijks 500 miljoen een comfortabel leven. Van de 4,5 miljard mensen die in ontwikkelingslanden wonen, kunnen drie op vijf geen beroep doen op de meest elementaire nutsvoorzieningen, en heeft een derde geen toegang tot drinkwater. De helft van alle kinderen ter wereld, één miljard, heeft volgens een recent jaarrapport van Unicef geen kindertijd, een vijfde onder hen brengt minder dan vijf jaar op school door. Een geruisloze tsunami van honger drijft om de 7 seconden een kind onder de tien jaar de dood in, terwijl de aarde genoeg produceert om 12 miljard mensen te voeden. Veruit het meest dramatisch is de situatie op het Afrikaanse continent. Het overgrote deel van alle gewapende conflicten in de wereld vandaag bevinden zich in Afrika, al halen die oorlogen vaak onze media niet. Honger en droogte werden er gedurende de laatste decennia één van de trouwste levensgezellen. Economisch weegt Afrika almaar minder: in 1960 was Afrika nog goed voor 9 procent van de wereldhandel, nu nog slechts voor 3. Een Aidspatient in Europa kan behandeld worden, in Afrika, waar aids met zijn 30 miljoen besmette mensen een ware genocide betekent, brengt hij besmette kinderen op de wereld en

sterft hij. Velen lijken overtuigd dat hun toekomst niet daar maar elders ligt. Een verdere verwijdering tussen Noord en Zuid moet vermeden worden, met alle middelen. Noord en Zuid moeten samen nadenken over consumptie en vervuiling, over veiligheid en gezondheid, de Afrikaanse kruisweg is immers niet in het voordeel van Europa. Johannes Paulus II noemde Afrika de belangrijkste testbank voor de Europese beschaving en haar geweten.

6. De kracht van de boodschap van universele verbondenheid van de katholieke kerk

Wat kunnen we doen aan het drama van de groeiende ongelijkheid tussen Noord en Zuid? Wat vermogen christenen die niet beschikken over politieke, economische of militaire macht? Vaak meer dan we denken. Ik geloof dat de universele verbondenheid die de katholieke kerk tracht vorm te geven, hier in het Noorden een van de sterkste impulsen is om aandacht te hebben voor het Zuiden. Ik ben ervan overtuigd dat ook het noordelijk halfmond zal winnen aan innerlijke weerbaarheid en slagkracht, als het met een missie leeft, als het zijn lot verbindt met dat van de armen. Een universele verbondenheid is op zich al een teken van hoop in een hopeloos verdeelde wereld. Er is een traditie van openheid en grootmoedigheid in de Lage Landen waar de draad weer van kan opgenomen worden. Iets daarvan was te zien bij de enorme golf van solidariteit die in Europa en elders op gang kwam na de tsunami die op die noodlottige tweede kerstdag 2004 een kwart miljoen slachtoffers maakte in Zuidoost-Azië. Deze uiting van mondiale solidariteit - van internationale organisaties over staten en regio's tot de gewone burger - toonde enerzijds hoeveel er mogelijk is, ook tegenover grote drama's, maar ook en vooral legde deze solidariteit een verlangen bloot van vele Europeanen om mee te tellen in de wereld, om het verschil te maken, ook als individu. Het leek wel een bevrijding uit de betekenisloosheid waar Europa zich op de kruispunten van de wereld zo vaak aan bezondigt. De vraag is hoe wij onze universele cultuur - die essentieel is voor de Katholieke Kerk - garanderen na het einde van het koloniale avontuur en van de missionaire golf van de vorige eeuw. De bekoring van een

klein gesloten leven met niet te veel dromen groeit overal rondom ons en misschien ook in onszelf.

7. Vluchtelingen en migranten: een potentieel van menselijkheid

Deze aandacht voor het Zuiden kan concreet gemaakt worden in onze aandacht en interesse, in ons gebed, maar ook in de omgang met vreemdelingen en vluchtelingen die in onze steden vertoeven, en slechts het topje van de ijsberg zijn van de emigratie van de wanhoop. De vluchtelingen die de laatste jaren vrijwel dagelijks met gammele bootjes de Middellandse Zee proberen over te steken om de kusten van Italië of Spanje te bereiken, zijn een ware nachtmerrie geworden voor de Europese Unie. Anderzijds zijn er ook mensen die beweren dat een verouderend Europa immigratie nodig heeft om zijn welvaartspeil in stand te houden. Secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Anan kaartte het probleem aan bij een bezoek aan het Europees parlement begin 2004: 'Zonder hen [de migranten] zou de gezondheidszorg onderbezet zijn, zouden veel ouders niet de huishoudelijke hulp hebben die ze nodig hebben om carrière te maken en zouden veel dienstverlenende en nuttige banen onvervuld blijven. Immigranten zijn een onderdeel van de oplossing, geen onderdeel van het probleem.' Ik denk dat hij gelijk heeft: in de 21ste eeuw hebben migranten Europa nodig, maar evenzeer heeft Europa migranten nodig. Een gesloten Europa zou een poverder, armer, zwakker, ouder continent zijn. Een open Europa zal eerlijker, rijker, sterker en jonger zijn. Maar dan moeten we er wel in slagen de migratie in goede banen te leiden.

De Europese publieke opinies worstelen ieder vanuit hun eigen context met de opvang, regularisatie of uitwijzing van vluchtelingen. We staren ons blind op de onvermijdelijke problemen die nieuwkomers met zich meebrengen voor onze maatschappij. 'Vol is vol' roepen we, en we sussen ons geweten met te zeggen dat we de wet moeten doen respecteren en dat ons uitwijsbeleid 'humaan' is. Maar is dit vaak geen subtiele manier om onze kop in het zand te steken? Is het mogelijk een gelukkig eiland te zijn in een wereld die brandt? De vluchtelingen in ons midden

verdienen alleen al daarom respect en waardering: hun aanwezigheid helpt ons wakker te blijven en onze blik geopend te houden op de grote wereld, en herinnert ons eraan dat te grote ongelijkheid op termijn niet houdbaar is in een wereld zonder grenzen. Bovendien betekenen zij vaak een meerwaarde aan menselijke fijnheid en omgang met de zwakken: niet weinigen onder hen zouden graag in de verzorgingssector werkzaam zijn, maar zolang ze niet over papieren beschikken, is hun dat verboden. Vanuit deze wetenschap richtte Sant'Egidio in België een breed platform van organisaties op – hop, hoop op papieren- dat regularisatie vroeg van mensen die goed geïntegreerd zijn. De actie kon in vele hoeken van de samenleving op bijval rekenen.

8. Nood aan interreligieuze dialoog in een geglobaliseerde wereld

De globalisering brengt met zich mee dat onze samenleving steeds meer kosmopolitisch en multireligieus is. Waar men tijdens de 20^{ste} eeuw meewarig neerkeek op het fenomeen godsdienst dat met uitsterven bedreigd zou zijn, kunnen we in de 21^{ste} eeuw een heropbloei van de godsdiensten en de godsdienstige identiteit van mensen vaststellen. Godsdiensten komen in onze steden en wereldwijd weer op de kaart. De uitdaging hierbij is om op een intelligente manier identiteit en openheid met elkaar te verbinden, nu de roep naar sterkere affirmatie van de eigen identiteit in vrijwel alle godsdiensten sterker wordt. Onze Europese cultuur lijkt steeds meer ontzuurd, na een aanvankelijk enthousiasme, over de mogelijkheid om werkelijk samen te leven in verscheidenheid. De spanningen de laatste jaren in vele delen van Europa – ik denk aan de moord op Theo Van Gogh, aan de opstand vorig jaar in de Franse voorsteden, of aan de racistisch geïnspireerde moorden in Antwerpen dit voorjaar–, moeten niet zozeer als een bevestiging gelezen worden van Huntington's theorie van de botsing der beschavingen, maar eerder als een teken van deficit: onze maatschappij heeft op alle niveau's waarschijnlijk te weinig geïnvesteerd in dialoog tussen godsdiensten en culturen.

De opinie wint veld dat interreligieuze dialoog een belangrijke factor is in het vreedzaam samenleven. Paus Johannes Paulus II speelde

een unieke maar vaak miskende voortrekkersrol in de ontmoeting tussen culturen en godsdiensten. Het is een van de grote verdiensten van zijn pontificaat dat het de katholieke kerk behoeft voor de identiteitsreflex die zovele godsdiensten de laatste decennia beleven, en voor de exclusieve identificatie met de westerse cultuur. Hij stond voor een sterk christendom, dat echter niet gesloten is of vijandig voor de andere. In 1986 al, nog voor het einde van de koude oorlog en de val van de Berlijnse muur, riep hij de grote wereldgodsdiensten in Assisi samen rond wat hen allen verenigt: het koesteren van de waarde van de vrede, en de spirituele dimensie van het gebed. Bidden voor vrede dus. Sant'Egidio zette deze profetische intuïtie elk jaar in een andere stad verder. Deze pelgrimstocht bracht ons dit jaar bij de twintigste editie in Assisi, waar Paus Benedictus XVI met zijn boodschap de 'geest van Assisi' ten volle ondersteunde en er een theologisch kader aan gaf. De dialoog beklemtoont dat de grote godsdiensten de roeping in zich dragen om tot het hart van de mensen te spreken en het op te voeden tot vrede. Op alle niveau's kan en moet hier worden in geïnvesteerd. Ik geef een aantal voorbeelden vanuit mijn ervaring met de Sint-Egidiusgemeenschap. Jaarlijks organiseert zij in verschillende Europese steden een fakkeltocht in samenwerking met de joodse gemeenschap om de deportatie van joodse medeburgers uit de stad te gedenken: dit initiatief is uitgegroeid tot een belangrijk moment van joods-christelijke dialoog. Ik denk ook aan de Iftar die in heel wat gemeenschappen tijdens de ramadanmaand aan de moslims van de stad wordt aangeboden, als geste van waardering en respect. Of de 'dialoog' tussen een priester, een imam en een rabbijn – die recentelijk te boek werd gesteld – die de gemeenschap in Antwerpen lanceerde als antwoord op de samenlevingsproblemen. Eenzelfde gesprek organiseerden we begin vorig jaar in Amsterdam als antwoord op de spanningen die ook hier hoog opliepen, samen met oud-minister Ernst Hirsch Ballin. Of het intergenerationeel project, waarbij allochtone jongeren autochtone bejaarden ontmoeten, helpen, en samen feesten, in verschillende probleemwijken en rusthuizen.

Ik zou hier kunnen vertellen van allochtone jongeren die in de ontmoeting met anderen

vredelevender werden, maar ik wil vooral de geschiedenis van Maria vertellen, een bejaarde van 91 jaar die in een Antwerps rusthuis woont, en bevriend werd met een aantal jonge allochtonen. Ze heeft een hard leven gehad. Als oudste dochter in een groot gezin kon ze niet gaan studeren en moest ze al jong gaan werken. Graag was ze onderwijzeres geworden, maar dat zat er niet in. Ze heeft een goede man gehad, maar die is al lang geleden overleden. Haar kinderen wonen ver weg, hebben het druk en komen haar nauwelijks bezoeken. Maria was graag thuis blijven wonen, maar haar kinderen hebben haar huis verkocht, want ze dachten dat ze beter af zou zijn in een rusthuis. 'Je hebt niet alles voor het kiezen in het leven,' verzuchtte ze, terwijl ze haar dagelijkse dosis medicijnen tegen depressie innam. Zij vroeg zich af wat het leven haar eigenlijk nog te bieden had; ze begon zelfs een beetje naar de dood te verlangen. Een oude dame uit haar tehuis vertelde haar van de Sint-Egidiusgemeenschap, van een groep enthousiaste jonge christenen, die vriendschap sluiten met bejaarden, die zich inzetten in verschillende steden voor armen en daklozen. Voor Maria was dat de verwerkelijking van een stad en een wereld met meer menselijke warmte. Ze had er altijd van gedroomd. 'Jammer dat ik jullie te laat heb leren kennen,' zegt ze bij een eerste ontmoeting. Toen we Maria voorstelden om enkele jonge migranten bij haar op bezoek te laten komen, keek ze aanvankelijk wat bezorgd. 'Wat zal het rusthuis wel niet zeggen als ik een Kosovaarse, een Albanees en een Congolees binnenlaat?' Maar Maria overwon haar eigen vooroordelen en er groeide een prachtige vriendschap tussen Maria en Saranda, Jaklin en Tino. Toen hebben we Maria gevraagd of ze geen 'taaloma' voor deze jonge vreemdelingen wilde worden en hen wilde bijscholen in hun Nederlands. 'Wie had dat gedacht, dat ik op mijn oude dag, zonder diploma, toch nog onderwijzeres zou worden?' Maria begon aan een nieuw leven. Ze kwam weer buiten, deed boodschappen in het gezelschap van een van haar jonge vrienden. Het was alsof haar stramme oude benen weer soepeler werden. Haar oude hart klopte weer voor een ander. Niemand is te oud om iets voor een ander te kunnen betekenen. Je kunt daarvoor kiezen in het leven. Hiervan is Maria gaan getuigen, eerst in haar tehuis, daarna erbuiten. Ze kwam zelfs op de televisie. Nu

zijn er tal van oude mensen die bezoek krijgen van jonge vreemdelingen en taaloma of taalopa worden. Niet alleen de steen van vooroordelen en racisme is weggerold, ook die van de eenzaamheid, de eentonigheid en de uitzichtloosheid in het leven van vele bejaarden.

9. Het probleem van onze identiteit en de spirituele leegte in Europa

Als we spreken over interreligieuze dialoog, dan stelt zich in onze gewesten het probleem van onze identiteit: wie zijn wij, Westerlingen in Europa? Waar staan wij voor? Het risico bestaat immers dat wij onze eigen cultuur hoofdzakelijk willen funderen als een spiegelbeeld van andere culturen. Er bestaat een tendens om de westerse cultuur vooral in contrast met de wereld van de islam te begrijpen. Daarbij wordt teruggegrepen op bepaalde waarden van de verlichting. Een interessante en moedige bijdrage tot het debat over de stigmatisering van de islam vinden we bij de Nederlandse rabbijn Awraham Soetendorp, die in een interview met *NRC-Handelsblad* van december 2004 spreekt over 'islamofobie' vanuit zijn ervaring met het antisemitisme: 'We weten dat stigmatisering tot paniek leidt en ten koste gaat van de cohesie in de samenleving. Als de islam echt vrede- en levensbedreigend is, zoals steeds vaker wordt gesuggereerd, dan praten we over 1,2 miljard mensen. Als die het allemaal op ons en op de democratie gemunt hebben, gaan we eraan. Dit apocalyptische beeld van de islam is van elke realiteitszin en van elk fatsoen ontdaan. (...) Het leven als jood leert ons, door de geschiedenis heen, dat als wij worden aangevallen, niet alleen de joden worden aangevallen, maar dat het altijd gaat om de rechten van de mens. De stigmatisering van de islam is niet alleen een bedreiging voor de moslims, maar voor de kwaliteit van de samenleving als geheel.' De globalisering noopt noodgedwongen tot een herdefiniëring van de identiteiten. Onzekerheid en angst voor de complexiteit – want dat is meer en meer het kenmerk van onze tijd en cultuur – verleiden ons tot simplificaties en een terugplooiën op de eigen identiteit. Samenleven in verscheidenheid vraagt van ieder echter ook de moed tot zelfkritiek. Zo wordt fundamentalisme gemakkelijk vereenzelvigd met

moslimextremisme, maar er bestaan ook andere, meer seculiere vormen.

Als we het vreedzaam samenleving in verscheidenheid willen dienen, moeten we ook de vraag wie wij zijn ter harte nemen. Dialoog sluit immers geen geloofsverkondiging uit. Steeds meer mensen lijken het gemis en de eenzaamheid aan te voelen van een wereld zonder God. Onze geëmancipeerde en vrijgevochten regio's zijn eenzaam, het is dor en kil in vele harten. Of zoals de Duitse filosoof Peter Sloterdijk het zegt: "Wij kunnen niet doorgeven, omdat we geen zonen, dochters of leerlingen meer hebben," [...] We zijn nu allemaal wezen. Vaderloos". De spirituele leegte die Europa momenteel kenmerkt, geeft ons de illusie dat we aan slagkracht zullen winnen door materiële sterkte of door agressieve zelfbevestiging. De Wereldjongerendagen die in Keulen, in het hart van het geseclariseerde West-Europa plaatsvonden, tonen de zoektocht van jonge Europeanen naar zin en authenticiteit – paus Benedictus XVI sprak er over "een eigenaardig vergeten van God in onze gewesten" - en leggen de urgentie bloot voor de christenen vandaag om hun boodschap met fierheid door te geven aan de jonge generaties. Een uitdaging voor de christenen vandaag lijkt mij te liggen in een vernieuwde omgang met de – vaak zo verdoemde – secularisatie. De grotere vrijheid van de mensen van vandaag, en de veelheid aan keuzemogelijkheden, maken dat het evangelie vrijmoedig kan voorgesteld worden, als bron van menselijkheid en geluk. Christenen moeten geen schrik hebben daar een overtuigd getuigenis te laten weerklinken. De uitdaging is te leren leven met die pluraliteit aan stemmen, in een maatschappij waarin de christelijke boodschap haar monopoliepositie op zingeingsgebied al lang verloren heeft. Meer dan ooit kun je vandaag een overtuigd christen zijn en openstaan voor, dialogeren en samenwerken met andere godsdiensten en humanisten.

10. Een missionaire kerk die het evangelie doorgeeft als bron van geluk

Paulus VI zei dat de Kerk missionair moet zijn, of ze is niet. Wat dit missionaire karakter

betreft, hebben de nieuwe gemeenschappen en kerkelijke bewegingen een bijzonder charisma: zij willen het evangelie ongedwongen zaaien in het hart van hun tijdsgenoten die vaak ver van de kerk zijn weggegroeid. Een gemeenschap bestaat niet voor zichzelf, nog voor het welzijn van haar leden. Ze moet zich geven ten dienste van mensen die op zoek zijn, die dorst hebben, mensen die naar de put gaan, maar niet weten hoe ze te drinken moeten vragen. Ze moet zich geven voor een maatschappij en voor een wereld die hun hart hebben verloren.

Beste vrienden, christenen zijn inderdaad niet sterk en relevant op de wijze waarop de wereld dat verstaat. Maar hun zwakte wordt – in navolging van de Heer op het kruis – op mysterieuze wijze omgevormd tot een kracht die de wereld menselijker maakt en beschermt. Die rijke westerling moet opnieuw leren omgaan met zijn eigen zwakte, die bestaat ook al doet hij er alles voor om ze te verbergen. De ontmoeting met een zwakke mens, een oude of zieke mens, of de aandacht voor een volk of een land veraf dat lijdt, helpen ook ons met onze eigen zwakte te leven : het is een mysterie dat ons op God opent. De huidige situatie daagt ons uit om moedige christenen te zijn die een weg voor de toekomst banen in plaats van ons tevreden te stellen met bange en ontgoochelde beheerders van het verleden te zijn, of assertieve behoeders van ons grote gelijk tegen de anderen in. Het evangelie nodigt ons uit om op een nieuwe manier met onze rijkdom om te springen door te beseffen dat het feit dat we in Europa al een halve eeuw in vrede leven een kans is, dat onze gezondheid en ons lange leven een gave zijn om in te zetten, en dat de grote vrijheid waarover we vandaag beschikken ten dienste moet gesteld worden van het evangelie van de liefde.

Een oude vrouw die weer leven vond, een arme asielzoeker die weer beseft dat hij voor iemand telt, een jonge allochtoon die beseft dat hij niet verdoemd is – het wonder van de verrijzenis kent geen leeftijdsgrenzen of etnische beperkingen: de God van de liefde grijpt in de meest ellendige situaties met krachtige hand in. Dat is mijn ervaring. Maar God is er ook voor mensen die op het eerste gezicht geen nood hebben, of zich weinig vragen stellen. De gelijkenis tussen het leven van heel wat jongeren en volwassenen in ons

welvarend en materialistisch werelddeel en dat van de Emmaüsgangers treft mij steeds meer. Ze zijn bedrukt en sceptisch, erg met zichzelf bezig en denken dat God dood is. Dat was ook mijn verhaal, en dat van vele jonge Europese mannen en vrouwen die als vrijwilliger bij Sant'Egidio begonnen mee te werken. Door het Woord van God gingen velen met nieuwe ogen naar andere mensen en de wereld kijken. Door de kracht van Gods liefde gingen ze zich

stilaan minder machteloos voelen en begonnen ze in te zien dat ze veel in handen hebben om mensen weer hoop te geven. Midden in een seculiere samenleving kunnen christenen vandaag ervaren dat er een kracht uitgaat van het evangelie, en dat wie zijn leven ernaar richt een bijzonder mens wordt.

Meer lezen:

Zie de rubriek Nieuwe kerkelijke bewegingen op website StuCom, www.kcv-net.nl/stucom en www.santegidio.org.